

Note introductive

1. ORIGINILE „FILOSOFIEI VIETII”

Nietzsche a fost primul care a decretat expirarea modalității de a face filosofie exclusiv prin producere de concepte. El a recunoscut în obiectivitatea opacă a oricărei generalizări un atac asupra instinctelor subiective și creatoare. Pentru a-și transmite revelațiile a folosit forma aforistică, mai proprie pentru sugerarea purei indeterminări a percepției interioare.

A explicat degenerescența morală făcând apel la principiul fiziologic intern și nu la cauzalitatea externă a unei situații decadente universale, răsturnând astfel habitudinile explicației comune. Încă din „Nașterea tragediei”, a recurs pentru formularea celor două principii estetice principale, apollinicul și dionisiacul, mai mult la nuanțarea unor stări organice decât la geometriismul reprezentărilor intelectuale. În cultura greacă, dincolo de variațiile inerente efervescenței creatoare, Nietzsche a văzut o *atitudine* a unui fond originar rațional.

Dar cel care a sistematizat într-o manieră coerentă intuiții asemănătoare cu cele nietzscheene a fost Dilthey. Punctul lui de plecare s-a aflat în neokantianismul pozitivist al anilor șai-zeci-șaptezeci din secolul trecut.

La Dilthey, presupuzițiile fundamentale ale cunoașterii sunt date în viață și gândirea nu poate să acceadă dincolo de ele. Acestea din urmă sunt mai mult succedaneu ale unor conexiuni intime ale vieții. Realitatea fizică se ordonează de o gândire care explică. Dimpotrivă, viața sufletească, dat intern, se înțelege. Fiecare om are Weltanschauung proprie, în care se exprimă o concepție totală despre lume; orice fapt trăit va fi de-acum colorat în funcție de specificitatea trăirilor individuale coagulate în această Weltanschauung.

Intențiile și stările sufletești pe care vrea să le inducă sunt fixate de creator în ceea ce Dilthey numește, cu un termen generic - „expresie” Ausdruck (fie operă literară, arhitectonică sau de altă natură). Aceste conținuturi ideatice obiectivate se deschid către un înțeles numai prin trăire, Erlebnis, concept ce a făcut ulterior carieră atât în filosofia occidentală, cât și în cea românească. În trăire dualitatea subiect-obiect se suspendă: „Trăirea nu se află în fața celui ce este pe cale să înțeleagă, în ipostaza unui obiect, ci existența ei este nedelimitabilă de ceea ce se află în ea numai pentru mine: aici nu este vorba de diferite poziții în spațiu, din care s-ar putea observa ceea ce își face simțită prezența numai în trăire”.

Înțelegerea Verstellen, succede trăirii și e puntea care conduce la nivelul vieții spirituale obiective; e singurul mijloc cognosciv care ne pune în contact cu un conținut spiritual în chip esențial străin de noi; prin retrăire, Nacherleben, noi vom putea pătrunde întreaga gamă a acelor manifestări pur interne care s-au încheșnat cosmic și s-au exteriorizat artistic. Înțelegerea e modalitatea de cunoaștere proprie științelor spiritului, explicația se utilizează în științele naturii, pentru că numai acolo ceea ce este individual prin excelență poate

în ce mai mult”. Pe tărâmul spiritual, această dinamică ar fi reprezentată de procesul educației și al cultivării, în domeniul biologic de autoconservare, creștere și procreare.

Al doilea aspect, „Mehr-als-Leben”, apare acolo unde viața se revelă creatoare, unde dă naștere unor forme care posedă deja, în momentul genezei, o semnificație obiectivă, o solidificare și o logică interne proprii.

Astfel, aceste forme se pun de-a curmezișul vieții, în măsura în care aceasta, ca flux continuu („Mehr-Leben”), se revarsă peste orice formă. Ia naștere un joc ce se repetă în mod identic cu fiecare nouă situație: jocul între necesitatea dobândirii unei configurații și necesitatea insatisfacției provocate de conturul rezultat din configurație.

Dându-le formă și coerență internă, viața își trimite produsele într-un „imperiu al ideii”. Luând deci forma unei configurații autonome, viața se desprinde de sine, dar pe parcursul acestei dezvoltări ea rămâne într-un fel tot în preajma propriei ființe, de vreme ce știe că voința ce a stat la baza acelei configurații este propria viață.

Caracterul specific al gândirii lui Simmel. Intuiția fundamentală este poate aceasta: „că viața creatoare trece în continuu dincolo de sine, că proiectează în fața sa ceea ce e diferit de sine; iar această obiectivitate se dovedește, totuși, în final, propria creație, ceva în strânsă corelație cu propria creștere și construcție prin faptul că viața are capacitatea să tragă la sine toate semnificațiile, efectele și normele pe care această obiectivitate le implică, viața lăsându-se astfel acum configurată de ceva ce a fost inițial configurat chiar de ea însăși”. (*Lebensanschauung*, p. 94). Dacă primul con-

în imagine și reprezentare, ca în cunoaștere, ci se confundă chiar cu momente ale procesului vieții? Aceste probleme nu se pot rezolva în niciun chip prin analize psihologice; ci, întrucât evenimente sufletești ca dragostea sau trăirea aparțin realităților existenței, ele reclamă o explicitare filosofică, atâta timp cât filosofia va pretinde în vreun fel că este „înțelepciune de viață”.

Nu mai puțin neglijat este și conceptul de destin – a cărui înțelegere, în eventualitatea că ar exista vreunul, totuși se dovedește indispensabilă îndată ce problema noastră va trata structura obiectivă a vieții nu numai cea psihologică.

Înainte de toate, acest concept, asemenea celorlalte exemple date, ar lămuri cât de insuficientă este circumscrierea problemei vieții de categoriile „teoriei” și „praxis”-ului (chiar și admitând valorile sentimentului și pe cele estetice).

În consecință, ofer aici o explicitare a acestui ultim concept numai ca o încercare și o contribuție limitată la cunoașterea unor astfel de determinații de viață, care de altfel ar trebui să devină teme filosofice în cel mai serios mod cu putință.

Neglijarea lui de către filosofie s-ar putea, desigur, să nu fie cu totul întâmplătoare, ci să-și aibă temeiul în relația de respingere pe care elementele sale o întrețin cu tipurile filosofice principale, cu idealismul și cu panteismul. Deoarece idealismul induce lumea pornind de la subiect, condiționează aspectul cunoștințelor asupra ei de formele spirituale ale acestuia și așază orice viață practică într-o răspundere de sine absolută și într-o libertate nemărginită – el nu va găsi niciun loc potrivit pentru ceea ce oprează, pentru acel ceva ce se pune de-a curmezișul voinței subiectului și chiar al înțelegerii lui așa cum se întâmplă în cazul conceptului de destin. La

Cuprins

<i>Prefață</i> de Vasile Morar	5
Licența.....	19
Dizertație - Prefața traducătorului.....	93
Dizertație	101
Articole publicate în ziare.....	181
Gânduri despre destin, viață, dragoste și moarte	193
Despre fiul nostru, Radu.....	235
Radu Pătrașcu - CV	243